

16e jaargang

nummer 7

juli 1980

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+
+ Theo Maassen +
+++++

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

S C H E L L I N G O V E R " A R B E I D E R S Z E L F B E S T U U R "

"Ik pleit niet voor arbeiderszelfbestuur. In de eerste plaats niet omdat groepen van mensen niet met elkaar moeten stuivertje wisselen als het gaat om een moderne verpaupering en in de tweede plaats heb ik geen enkele behoefte om de ene semidiktatuur in te ruilen voor de andere."

Dit verklaarde voorzitter Cees Schelling van de Voedingsbond FNV op een bijeenkomst van managers die begin mei werd gehouden in het Amsterdamse Sonesta-hotel. Wie de vakbeweging (nog steeds) beschouwt als een belangenvertegenwoordiging van de arbeiders zou zich kunnen afvragen wat of hij daar dééd, wat of hij te maken had in dát gezelschap, dat bij elkaar was gekomen om over 't onderwerp "Toekomstanalyse voor managers" te discussiëren. Maar wij stellen die vraag niet. Wie, zoals wij, de vakbeweging als een instituut van de burgerlijke samenleving ziet dat de functie heeft voor de verkoop én de beheersing van de arbeidskracht te zorgen, die verwondert zich niet dat managers en vakbondsbestuurders van gedachten wisselen. Vakbondsbestuurders behoren tot 't management en als vakbondsbestuurders met topfunctionarissen uit het bedrijfsleven praten dan is dat een normale zaak en dan hebben zij het over problemen die de problemen van zowel de een als die van de ander zijn.

Dat dit inderdaad zo is blijkt mede uit wat Schelling in de bewuste bijeenkomst verder nog te berde bracht 1). Hij betoogde, dat de vakbeweging in aktie moet komen voor zaken als: wel of niet investeren, de aard van de investeringen, langere termijn-planning en de kwestie hoe er geproduceerd moet worden. Men kan er uit zien, hoe nauw het vakbondswerk verstrengeld is met het werk van de ondernemer.

"Ik ben niet voor arbeiderszelfbestuur", heeft Schelling gezegd. De opmerking lokt onvermijdelijk de vraag uit, van welk "zelfbestuur" hij gesproken heeft. Want de term is vaag doordat er in de praktijk twee totaal verschillende dingen mee worden bedoeld. Als managers over "arbeiderszelf-

1) Wij citeren Schelling uit "Adformatie", weekblad voor reclame en marketing, 8ste jrg. nr. 21 van 22 mei 1980.

bestuur" praten - jaja, dat doen ze vaak en bijzonder serieus - dan hebben ze doorgaans iets op het oog, dat het volstrekke tegendeel van arbeiderszelfbestuur is, zoals ze ook met inspraak iets bedoelen dat geen inspraak is en met medezeggenschap iets wat zo goed mogelijk maskeren moet, dat er bepaald geen greintje zeggenschap bestaat. Het zogenaamde "arbeiderszelfbestuur" waarover ondernemers het hebben is een vorm van arbeidersverlakerij zoals ook de zogenaamde "inspraak" en de zogenaamde "medezeggenschap" vormen van arbeidersverlakerij zijn.

"Inspraak", "medezeggenschap" en "arbeiderszelfbestuur" zoals de ondernemers het verstaan zijn alledrie middeltjes om de arbeidersklasse te belazeren. Het is ermee gesteld zoals dikwijls met verdovingsmiddelen: ze zijn niet allemaal even sterk en zodra je aan één ervan gewend bent werken ze niet meer en moet aan de "patiënt" een ander en liefst wat sterker middel worden toegediend.

Heeft Schelling dat "arbeiderszelfbestuur" op het oog gehad, dat ook de ondernemers op het oog hebben wanneer ze zich bezinnen op methoden om de arbeidsonlust, het personeelsverloop en het absentisme te verminderen en de produktiviteit van hun bedrijven te vergroten? Je zou geneigd zijn om het te konkluderen uit het feit, dat hij de (eventuele) invoering daarvan gekarakteriseerd heeft als het "ruilen van de ene semidiktatuur voor de andere". Mocht dat zo zijn, dan vragen wij ons af waarom hij het kind niet ronduit bij de naam genoemd heeft. Semidiktatuur? Kom nou meneer Schelling, het bestaande regiem in de bedrijven is geen semi- oftewel halfdiktatuur, het is de *diktatuur* van de bedrijfsleiding of de patroon; het zogenaamde "arbeiderszelfbestuur" waardoor men die diktatuur eventueel zou willen vervangen is eveneens de *diktatuur van de bedrijfsleiding*. En als u dat mocht willen betwisten, kijkt u dan maar naar Joegoslavië. Daarheen richten de ondernemers ook hun blik 2) en ze weten verduiveld goed wat ze van het aldaar heersende systeem moeten denken. Ondernemers laten zich geen knollen voor citroenen verkopen, zoals tal van "linkse" intellektuelen.

Waarom had Schelling het erover dat "mensen niet met elkaar stuivertje moeten wisselen"? Als datgene wordt ingevoerd wat de ondernemers met "arbeiderszelfbestuur" bedoelen, wordt er geen stuivertje gewisseld. De bedrijfsleiding blijft de baas en de arbeiders blijven aan de lopende band; de bedrijfsleiders wonen in Hillegersberg of in Wassenaar en de arbeiders wonen in Delfshaven of in Amsterdam-West. Bedoelde Schelling soms dat het "arbeiderszelfbestuur" dat onderwerp van gesprek vormt in managerskringen zoveel betekent als *staatskapitalisme*, waarbij de huidige heersende klasse door een *nieuwe heersende klasse* wordt vervangen? Zo ja, dan is hij er blijkbaar blind voor, dat wie of wat er ook van positie wisselt, in elk geval *niet* de arbeidersklasse. Zij blijft de onderdrukte groep, krijgt geen sikkepit te vertellen. Of bedoelde Schelling soms dat in dat geval sprake is van een wisseling van de top? Daar is niets tegen in te brengen behalve

-
- 2) In januari 1970 werd in Amsterdam een 'symposium' gehouden, gewijd aan het "arbeiderszelfbestuur in Joegoslavië". Vooraanstaande figuren uit Joegoslavië waren uitgenodigd om er een inleiding te houden. De voertaal was.... Engels; de deelnemerskosten bedroegen enkele honderden guldens. Het 'symposium' was bestemd voor topfunktionarissen uit 't Nederlandse bedrijfsleven, die er door hun direkties heen werden gestuurd.

dit, dat het puur bedrog is om een dergelijke wisseling in de *top* als "arbeiderszelfbestuur" te betitelen.

Dat Schelling woorden als "moderne verpaupering" liet vallen is wederom een bewijs voor de vaagheid waarmee hij zich uitdrukt. Bedoelde hij de *relatieve* verpaupering van de arbeiders, die bij de voortdurende stijging van de prijzen de buikriem moeten aanhalen en moeten "inleveren", om hier de hypokriete bewoordingen van de heer Wiegel te citeren? Let men op de inhoud der in het Sonesta-hotel gevoerde diskussies, dan beseft men dat Schelling over heel iets anders sprak, te weten de verpaupering *van de bedrijven* tengevolge van verouderde bedrijfsstructuren. Ach natuurlijk, zal de lezer uitroepen, dáárover gaat het vanzelfsprekend als managers de hoofden bij elkaar steken.

Inderdaad. Daarover gaat het en daarover ging het daar in Amsterdam. Het ging er uiteraard niet over het échte, het werkelijke arbeiderszelfbestuur, waarbij de loonarbeid zo goed als het managerdom is opgeheven en de huidige gezagsstructuren vervangen zijn door de radendemocratie. En als het daar nu eens wél over was gegaan? Het idee is te gek om los te lopen natuurlijk. Maar áls de échte arbeidersdemocratie er ter discussie had gestaan, wel dan zou Gees Schelling natuurlijk óók verklaard hebben, dat hij daar niets van moest hebben. Daarvoor te pleiten ligt waarlijk niet op de weg van de vakbeweging.

=====

N A T I O N A L I S M E E N R A C I S M E
I N Z U I D - O O S T A Z I E

Onderstaand artikel is geschreven door een Belgisch kameraad die zich grondig verdiept heeft in de sociale en politieke ontwikkeling van Zuid-Oost Azië en die in de loop van het vorige jaar in Cambodja, Taiwan en Hongkong op bezoek is geweest. Het belang van zijn beschouwing is naar onze mening vooral hierin gelegen, dat hij zich ten scherpste keert tegen diegenen die een kinderlijk geloof hechten aan het bestaan van "socialistische regimes" in dat gebied.

Met de overwinning van de Pathet Lao, van de Vietcong en van de Rode Khmers in 1975 dachten velen, dat er een nieuw "socialistisch paradijs" op aarde was gevestigd. De mensen die dat geloofden en daarbij blijk gaven van een enorme naïviteit, letten wel op de woorden van de genoemde bewegingen maar minder op hun praktijk en nog minder op de sociaal-ekonomische werkelijkheid van Indo-China. Nochtans werd er al in 1975 de aandacht op gevestigd, dat de Indo-Chinese werkelijkheid heel wat anders dan een "socialistisch paradijs" was 1).

1) Bob Potter in "Vietnam, Who's Victory?" ("Vietnam, wiens overwinning?", een uitgave van de Britse groep "Solidarity").

Wat later kwamen er beter gedocumenteerde werken over Indo-China van de pers die een schril licht wierpen op de toestanden in de landen daar. De toenmalige verdedigers van de drie Indo-Chinese "bevrijdingsbewegingen" bleven echter hardnekkig elke fout ontkennen. Die "socialistische paradijzen" moesten immers verdedigd worden tegen wat zij "kontra-revolutionaire" leugens van het Amerikaanse imperialisme noemden.

De Franse juzuït Francois Ponchaud, schrijver van het boek "Cambodja: het jaar 0", die het plegen van genocide (volkerenmoord) door de Rode Khmers aantoonde, werd aangevallen. Dat gebeurde niet zozeer op wat hij zei, maar door middel van scheldwoorden. Men noemde hem: "kontra-revolutionair", "gefrustreerd" en "een vaderlijke figuur die een schandalig boek schreef". Pseudo-wetenschappers als Ernst Utrecht, Noam Chomsky, Caldwell en Hildebrand poogden via muggenzifterij aan te tonen, dat die critici van de Rode Khmers perverse leugenaars waren. Chomsky heeft er zelfs een geheel boek aan gewijd 2), waarin hij tracht te bewijzen hoezeer er over de Rode Khmers werd gelogen. Spijtig voor dat soort "wetenschappers" blijkt nu achteraf dat niet zij maar mensen als Ponchaud voor honderd procent gelijk hadden. Waarmee nog maar weer eens wordt aangetoond dat veeleer geëngageerde professoren en vorsers zelf "perverse leugenaars" zouden kunnen worden genoemd, die dan bovendien achteraf maar moeilijk - en soms in het geheel niet - hun ongelijk kunnen toegeven.

Hildebrand - de co-auteur van het ontstellend naïve werk "Starvation and revolution" ("Hongersnood en revolutie") dat poogt aan te tonen dat er onder de Rode Khmers geen hongersnood kón zijn en dat de ontruiming van de steden een volstrekt noodzakelijke maatregel was - moest onlangs in een gesprek met de schrijver van dit artikel toegeven dat hij voor wat betreft van de Rode Khmer afkomstige verklaringen te goedgegelovig was geweest en gebrek aan kritische zin had getoond. Zijn erkenning kwam er in feite op neer, dat hij géén wetenschappelijk vorser was geweest doch een propagandist van de Rode Khmer 3). Het is iets, dat zijn onderzoekingswerk vrijwel geheel waardeloos maakt. Blijkbaar hebben sommigen van hun dwalingen kunnen leren. Men zal er goed aan doen hun werk voortaan met veel kritische zin te lezen.

Hoe is het nu mogelijk geweest, dat er in Indo-China zulke dramatische gebeurtenissen zijn voorgevallen? In tegenstelling tot wat er werd beweerd heeft de "bevrijding" van Indo-China niets uit te staan met een poging tot het vestigen van het socialisme. Waarmee men te doen heeft zijn nationalistische opstanden van de burgerij in de betrokken landen. Daarbij werd - zoals bij alle overige burgerlijke opstandige bewegingen - dankbaar gebruik gemaakt van boeren en arbeiders, die dienst deden als kanonnenvoer tegen de feodale en tezelfder tijd ook de buitenlandse vijand.

Dat sommige van de deelnemers aan die "bevrijdingsstrijd" van "socialisme" of "kommunisme" spraken doet maar weinig ter zake en getuigt er al-

2) Noam Chomsky/Edward S. Herman: "After the cataclysm" ("Na de aardbeving") (Black Rose-Books).

3) Hildebrand is nog steeds een verdediger van de Rode Khmers, die volgens de schrijver van dit artikel niet met de Vietcong te vergelijken zijn maar veeleer met de Simba- en Mau-Mau-bewegingen in Afrika die zich - evenals de Khmers - tegen een burgerlijke ontwikkeling keerden.

leen maar van, dat zij omtrent hun eigen optreden valse ideeën en voorstellingen koesterden. Wat telt is de *werkelijke inhoud* van de strijd. Daardoor wordt dat soort mensen veelal ontnuchterd, zoals bijvoorbeeld Lenin, die tenslotte moest toegeven dat het met de Russische revolutie anders gelopen was dan hij het had bedoeld. De maatschappelijke realiteit is altijd sterker dan de persoonlijke wil van individuen, ook al betreft het individuen die een topositie in de samenleving bekleden.

Zoals Italië zich in de 19e eeuw moest bevrijden van de Franse, Duitse en Oostenrijks-Hongaarse overheersing en van de feodaliteit, vertegenwoordigd door de Vaticaanse staat, zo moest ook Indo-China zich "bevrijden". Nadat de eenwording van de diverse Italiaanse staten onder leiding van de burgerij eenmaal was verwezenlijkt, werden nieuwe gebieden opgeëist zoals Nice, Zuid-Tirol, Dalmatië en Triëst. Het nationalisme nam een hoge vlucht. Tenslotte werd een begin gemaakt met de verovering van nieuwe gebieden als Lybië en Abessinië (Ethiopië). Het nationalisme was tot een extreem chauvinisme geworden met racistische kenmerken en met als resultaat het fascisme van de gewezen radikale socialist Benito Mussolini.

Zowel het Italië van destijds als het Indo-China van nu bevonden zich aan het begin van de industriële ontwikkeling. In die fase begint het kapitalisme zich eerst te ontwikkelen en niet de strijd daartegen drukt zijn stempel op de samenleving, maar de strijd tegen het feodalisme en zijn buitenlandse bondgenoten. Daar ligt de reden dat het nationalisme de heersende ideologie vormt in Vietnam en dat niet de strijd van de arbeiders er aan de orde is.

Een nieuwe maatschappelijke structuur wordt in de regel pas gevormd nadat de oude zich heeft overleefd. Pas wanneer de oude structuren niet meer beantwoorden aan de nieuw ontstane werkelijkheid gaat men tot het vormen van andere maatschappelijke structuren over. Op het feodalisme volgt overal het kapitalisme en eerst dat schept de voorwaarden voor het socialisme. Uiteraard kan dat kapitalisme van gebied tot gebied sterke verschillen vertonen, zoals ook het feodalisme niet overal ter wereld de zelfde vorm bezat.

Het is wegens het burgerlijk karakter van de opstanden in Vietnam en in de andere landen van Indo-China dat nationalisme, racisme en irredentisme ('t streven naar inlijving van andere gebieden) de leiders van de nieuwe regimes daar kenmerken. Om daar een paar voorbeelden van te geven: in de jaren '50 voerde Ieng Sary - thans de op één na belangrijkste leider van de Rode Khmers - in Parijs propaganda tegen gemengde huwelijken om aldus het ras zuiver te houden; zijn zwager Pol Pot ondertekende aldaar zijn publikaties met "de originele Khmer". En dat op een tijdstip dat beiden lid waren van de Franse C.P. en door die partij zelfs waren afgevaardigd naar het internationale jeugdfestival van 1951 in Oost-Berlijn. Blijkbaar heeft de Franse C.P. meer belang bij een zo groot mogelijk aantal leden en bij een zo groot mogelijke invloed, dan bij 't weren van racistische figuren 4).

Tot op heden is het racisme sterk aanwezig in de gelederen van de Rode Khmers. Het "Zwartboek" bijvoorbeeld - een officiële uitgave van Ieng Sary's ministerie van buitenlandse zaken - sprak met voldoening over het feit dat de bevolking van Cambodja de Vietnamezen pleegt aan te duiden met het woord *youn*, dat een ongunstige betekenis heeft en zoveel wil zeggen als *barbaar*. Een ander citaat uit datzelfde "Zwartboek": "Na de grootse overwinning van 17 april 1975 zagen zij (de Rode Khmers) duidelijk in dat

deze zege door henzelf en door hun partij was behaald. Dat deed bij hen nationale trots ontstaan, een nationaal standpunt, nationale eer en waardigheid, nationaal bewustzijn en nationale geest". Het is een zelfde soort taal als die welke men overvloedig aantrof in de pers van het nationaal-socialistische Duitsland., het is niet de taal van bijvoorbeeld een Karl Marx of een Friedrich Engels.

Bij de leidende kringen in Vietnam overheerst een dergelijk racisme en nationalisme sinds het begin van de wrijvingen met de Volksrepubliek China. In 1979 werden mensen Vietnam uitgezet om de simpele reden dat zij van Chinese afkomst waren. Niet zelden gingen zij daardoor de dood tege-
moet.

Ofschoon de Vietnamese leiders zich "marxisten" noemen trachten zij de oorzaken van de genocide in Cambodja onder de Rode Khmers allesbehalve op materialistische en historische gronden te verklaren. Volgens 't Kampuchea-Dossier II - een officiële uitgave van Hanoi - is het zo, dat "buiten ideologische banden (met Peking) er ook nog een persoonlijke faktor een rol speelt bij de relatie tussen Peking en het Cambodjaanse bestuur in Phnom Penh. Zowel Pol Pot als Ieng Sary hebben Chinees bloed in hun aderen." Daar wordt dan nog aan toegevoegd, dat "Peking er steeds in slaagt, zulke mensen men lichaam en ziel te kopen". een taaltje dat nu ook niet bepaald getuigt van een proletarische visie.

Overigens: hoezeer dit racisme velen mogelijk zal doen schrikken en afschrikken, het is, gezien de situatie waarin de landen van Indo-China zich bevinden, volstrekt niet verwonderlijk doch juist alleszins normaal te noemen.

-
- 4) De Franse C.P. is nimmer vrij geweest van nationalisme en ook nooit vies. Marcel Cachin, jarenlang een van de voornaamste leiders, was in de eerste wereldoorlog een vurig nationalist, die het Franse nationale belang diende door het aanwenden van zijn invloed om Italië de zijde der geallieerden te doen kiezen. Dezelfde Franse C.P. pleitte in 1936 op haar kongres te Villeurbanne voor "de eenheid van de Franse natie", nadat zij in 1934, op een konferentie te Ivry verklaard had "het rode vaandel met de tricolore te willen verzoenen". Op haar in '37 gehouden kongres te Arles noemde zij het kapitalistische Frankrijk "het vrije Frankrijk". (Noot van D. & G.).

=====

M E R K W A A R D I G E A D V E R T E N T I E

Enige tijd geleden prijkte er in één van de publikaties van de Industriebond FNV een allermerkwaardigste advertentie. "Principieel praten is wel mooi, maar je verandert er de samenleving niet mee...", stond er met grote letters boven. Gunst, vroegen wij ons af, zouden ze daar eindelijk tot de ontdekking zijn gekomen, dat de samenleving alleen maar verandert

door de strijd van de arbeiders, die - als het zo uitkomt - door de president van de een of andere rechtbank, mr. Stheeman bijvoorbeeld, zonder sukses overigens, wordt verboden? Gewoon niet te geloven zeg.

Maar nee, zó merkwaardig als men eventjes zou kunnen veronderstellen, was die advertentie nu ook weer niet. Maar toch... om je ogen uit te wrijven. Dat wel.

"Miljoenen Nederlanders", zo lezen we, "willen een andere samenleving. Dat vraagt verandering. Daarvoor is idealisme nodig. En strijd. Maar vooral macht. De macht van het aantal... *De macht van het kapitaal*" (kursivering van ons - D. & G.) Volgde een aanbeveling voor de een of andere spaarbank "voortgekomen uit de kring van de moderne arbeidersbeweging" die - alweer zo'n fraaie opmerking - *"rente zonder bijsmaak"* zou geven.

Het is waarachtig niet niks. De macht van het kapitaal als vereiste om de samenleving te veranderen, dat wil zeggen de macht van het kapitaal te breken en een rente zonder bijsmaak. Van welke bijsmaak? Die van de uitbuiting natuurlijk. Want rente komt uit de door de arbeiders geproduceerde meerwaarde. Dus is er geen rente "zonder bijsmaak" zult u opmerken. Nee natuurlijk. Maar weet de kring waaruit deze spaarbank is voortgekomen veel.

De bank is opgericht, zegt dezelfde advertentie, "met het doel een vinger te krijgen in de financiële pap". Maar dat is toch dezelfde pap waar de arbeiders al ruim twee eeuwen lang hun buik vol van hebben? En hun maag nooit goed mee hebben kunnen vullen? Zeker, die pap is het.

Zou het u verbazen als deze spaarbank straks óók nog reclame maakt via de STER? Ons niet. Wat voor muziekje er dan bij te beluisteren zal zijn? Geen idee. Maar vast en zeker een wijsje met veel dissonanten, een muziekje dat bijzonder vâls klinkt.

=====

W A A R Z I J N D E V A K B O N D E N V O O R ?

"Waar zijn de vakbonden voor?", vroeg 't Britse blad "Financial Times" zich op 13 mei j.l. af. Het ondubbelzinnig gegeven antwoord luidde: voor het beheersen van de arbeidersklasse.

De vraag werd gesteld en het antwoord werd gegeven aan de vooravond van de z.g. "Aktiedag", waarop - volgens de richtlijnen van de overkoepelende vakcentrale T.U.C. - de arbeid in Groot-Brittannië zou worden neergelegd uit protest tegen het sociaal-ekonomische beleid van de regering van mevrouw Thatcher 1). De ministers van haar kabinet hadden er de voorafgaande dagen duidelijk en in het openbaar blijk van gegeven, dat zij het plan om een dergelijke aktiedag te organiseren ten scherpste afkeurden. Het was een publiek geheim, dat tegenstanders van de Britse vakbeweging niets liever zouden zien, dan dat de aktiedag op een volslagen fiasko uit zou lopen en het toch al verminderde prestige van de bonden nog meer zou ondermijnen.

1) De aktiedag in Groot-Brittannië had precies dezelfde bedoeling als de aktiedag van de FNV in Nederland tegen het loonbeleid van het kabinet-Van Agt.

De redactie van de "Financial Times" daarentegen liet een geheel ander geluid horen en keerde zich tegen al degenen die van een verzwakking van de Britse vakbeweging positieve resultaten verwachtten voor het industriële klimaat in Groot-Brittannië.

"Is", zo vroeg de "Financial Times", "een zwakke en gedesorganiseerde vakbeweging datgene wat dit land nodig heeft?" "De meeste ondernemers", aldus het desbetreffend hoofdartikel, "zullen er de voorkeur aan geven om te onderhandelen met sterke vakbonden waarvan zowel de landelijke als de lokale bestuurders, in staat zijn om met zeker gezag namens hun leden te spreken en die de garantie kunnen geven, dat eenmaal gemaakte afspraken en gesloten overeenkomsten ook zullen worden nageleefd."

Het artikel gaat dan als volgt verder:

"Het ontbreken van zulke bestuurders is er ten dele de oorzaak van "dat de arbeidsverhoudingen in de Britse industrie zo chaotisch "zijn. Om diverse redenen, zoals sociale veranderingen en de voor- "zichtige politiek van mensen als Jack Jones van de transportarbei- "dersbond, heeft er een machtsverschuiving plaats gevonden. De be- "slissingen worden niet langer in de vakbondskantoren genomen maar "door de arbeiders in de fabriek. Vele arbeiders zijn erdoor aange- "moedigd de verwezenlijking van hun bijzondere verlangens na te "streven langs onofficiële kanalen. Shop-stewards hebben, vaak met "oogluikende toestemming van de bedrijfsleiding, het gezag overge- "nomen dat voorheen werd uitgeoefend door beroepsbestuurders met "een volledige dagtaak. Het streven naar politieke invloed heeft "de kloof tussen landelijke bestuurders en de leden groter gemaakt. "De ondernemers hebben nu en dan de ernst van het probleem ver- "groot doordat ze te laks waren om in te grijpen en doordat ze bij "wilde akties toegaven aan de eisen..... Niettemin blijft het feit "bestaan, dat de zwakke structuur en organisatie van de vakbonden "een obstakel vormen dat zelfs de best geleide ondernemingen niet "volledig uit de weg kunnen ruimen."

In het bewuste artikel worden voorbeelden gegeven van de geringe invloed van de vakbondsbesturen op hun leden. Zo wordt er melding van gemaakt dat in de voormalige Chrysler- (nu Talbot)fabriek in Linwood (Schotland) de productie verscheidene dagen werd stilgelegd, omdat er een konflikt was ontstaan over de vraag of er vier dan wel twee man van een bepaalde afdeling van het bedrijf naar een andere moesten worden overgeplaatst. De "Financial Times" verwees ook naar een uitspraak van de minister van arbeid James Prior, die had verklaard dat de Britse regering niet beschikte over een toverstaf waarmee de industriële verhoudingen verbeterd zouden kunnen worden. Noch de regering, noch het parlement, aldus Prior, kunnen datgene doen, wat tot de taak behoort van ondernemerdom en vakbeweging.

De "Financial Times" wijst er op, dat de politieke activiteiten van de vakbeweging de vakbeweging verzwakken omdat de desbetreffende bemoeienissen van haar kader ten koste gaan van zijn eigenlijke taak en functie en juist daardoor maar weinig voorstellen. Wanneer de vakbonden efficiënte en goed geleide organisaties waren, aldus de "Financial Times", dan zouden hun politieke ingrepen meer gewicht in de schaal werpen. Nu de bonden niet goed funktioneren werpen hun politieke adviezen en handelingen weinig re-

sultaat af en hebben deze eerder tot gevolg dat de bonden zich belachelijk maken, zowel in de ogen van hun eigen leden als in de ogen van 't publiek.

Natuurlijk, zo betoogt de "Financial Times", is het dwaas om te veronderstellen, dat de vakbeweging zich totaal niet met politiek zou bemoeien. De konklusie die het blad daaraan verbindt is, dat zij niet daarmee in de eerste plaats haar belang en haar betekenis demonstreert. De vakbeweging, aldus het blad, schiet d  ar tekort waar haar eigenlijk terrein ligt. Zij zou er allereerst naar moeten streven haar gezag over haar leden te versterken. Wat het blad niet met zoveel woorden betoogt, maar wat in het bewuste hoofdartikel duidelijk tussen de regels door te lezen valt is dit: een vakbeweging die de greep op haar leden heeft verloren funktioneert niet langer als vakbeweging en een vakbeweging die niet langer als vakbeweging funktioneert kan niet verwachten dat haar achterban ook naar haar politieke adviezen luistert. In een dergelijke situatie - en dat is de situatie die zich voordoet in Groot-Brittannië - treden de arbeiders zelfstandig op. Ze ontsnappen tegelijk zowel aan de greep van de vakbeweging als aan de greep van hun zogenaamde "politieke leiders". De arbeiders doorbreken dan de economische   n de politieke structuur van de burgerlijke maatschappij. Konklusie: als de vakbeweging verzwakt, dan wee de kapitalistische maatschappij.

=====

REKTIFIKATIE

In het artikel "Maatschappelijke ontwikkeling en techniek (II)", gepubliceerd in nummer 5 van mei j.l., zijn enige storende fouten geslopen. De rektifikaties volgen hieronder:

Op pag. 6 (6e regel van onderen): het woord 'aantrekking' dient vervangen te worden door 'samentrekking'. Dit zinsdeel wordt dus: "die samentrekking der produktie in steden mogelijk maakt", enz.

Op pag. 8 (11e regel van onderen): Het woord 'opruimt' dient vervangen door 'opruimde'. In 1788 en enige tijd daarna werkte de stoommachine als een stormram. N   (tegenwoordig) is dat natuurlojk niet meer het geval. Dit zinsdeel wordt dus: "..., die alle beletselen voor een bloeiend industrieel kapitalisme opruimde". *'t Woord 'industriëel' moet hier ook nog aan worden toegevoegd. Immers, daarvoor was er ook al hier en daar een bloeiend handelskapitalisme.*

Op pag. 9 (5e regel van boven): het woord 'onbewuste' dient vervangen door 'bewuste'. Door deze fout komt er het omgekeerde te staan van wat bedoeld wordt. De vierde en vijfde regel moeten dus als volgt gelezen worden:

"Zolang voor de mens de techniek de onbewuste ondergrond en de sociale gemeenschap de bewuste vorm van zijn wereld is, blijft", enz.

Wij hebben van onze vriend ZIJLICHT een vervolg op dat artikel gekregen. Omdat we het laat binnenkregen en in verband met de vakanties het juni- en julinumner al gereed waren, zal het pas in september kunnen worden gepubliceerd. In augustus namelijk verschijnt er een brochure.

Redaktie "Daad en Gedachte"

D E G R O E P " S U B V E R S I E F " E N D E
S T R I J D V A N D E A R B E I D E R S

(S l o t)

In een eerste beschouwing over de opvattingen van de groep "Subversief" 1) hebben wij laten zien, dat zij - anders dan de Rotterdamse havenarbeiders - weinig ziet in een streven om over de 'eigen' c.a.o. te kunnen beslissen. Een c.a.o., zo kan men de zienswijze van "Subversief" weergeven, regelt de wijze waarop de arbeiders door het kapitaal worden uitgebuit en een dergelijke regeling kan niet worden omgesmeed tot een wapen dan men tegen het kapitalisme zou kunnen keren. Alsof ook maar iemand iets dergelijks had beweerd, alsof ook maar iemand dat veronderstelde of beoogde.

Waarmee we hier bij de groep "Subversief" te maken hebben is wederom de reeds ter sprake gekomen misvatting, dat arbeiders die strijd voeren ter verbetering van hun materiële positie zich niet op *konkrete* doeleinden zouden moeten richten, maar op het *algemene* doel van de opheffing van het kapitalisme. Het is de misvatting, dat de afschaffing van de loonarbeid het *doel* van de arbeidersstrijd zou zijn inplaats van zijn *resultaat*. Wie, gelijk "Subversief", op deze wijze *resultaat* met *doel* verwacht, komt welhaast als vanzelf tot de opvatting dat de arbeiders dit - vermeende - doel voortdurend in het oog houden of zouden moeten houden en verwijdert zich daarmee steeds verder van de realiteit.

Arbeiders, zo hebben wij de vorige maal gekonstateerd, strijden tegen de *gevolgen* van het kapitalisme en daarmee tevens tegen het kapitalisme als zodanig. Maar zij strijden tegen 't kapitalisme zonder tegen het kapitalisme te *willen* strijden, zonder daarbij de *voorstelling* van een omwenteling der bestaande maatschappelijke verhoudingen in hun hoofd te hebben.

"Het is", zegt "Subversief", "een utopie om te denken dat arbeiders over hun eigen voorwaarden voor de loonslavernij kunnen onderhandelen." Nee, zeggen wij, het is juist een utopie, dat zij de eis tot afschaffing van de loonarbeid zouden kunnen stellen. Dat betekent allerm minst dat wij de strijd tegen het kapitalisme voor onmogelijk houden, het betekent dat wij een andere kijk hebben op de wijze waarop die strijd in werkelijkheid wordt gevoerd. Dat "Subversief" de Rotterdamse stakers als het slachtoffer van een "mythe" beschouwt is volgens ons het bewijs dat de genoemde groep er mythische opvattingen omtrent de klassenstrijd op na houdt en geen oog heeft voor de werkelijke betekenis van wat de havenarbeiders verlangden. Wat bedoelden de havenarbeiders toen zij over hun "eigen" c.a.o. spraken? Simpelweg niets anders dan de c.a.o. waarmee lonen en arbeidsvoorwaarden in de havens zouden worden geregeld, ter onderscheiding van bijvoorbeeld die voor de metaalnijverheid of de typografische industrie. Hun streven daarover te kunnen beslissen gaf uitdrukking aan het reële feit, dat de c.a.o. die op 't moment dat zij in staking gingen nog niet was afgesloten maar door de vakbond wel in konsept gereed was gemaakt te weinig rekening hield met hun wensen. Zij pasten ervoor, achter hun rug om voor een voldongen feit te worden geplaatst, zoals 't geval was geweest met de sle-

1) In "Daad en Gedachte" van juni j.1.

pers van Smit Internationale, die om deze reden - eerder dan de arbeiders van de stukgoedbedrijven - het werk hadden neergelegd.

De eis zélf over de c.a.o. te beslissen heeft een veel wijdere strekking dan "Subversief" veronderstelt. Zo hij al niet gericht is op de afschaffing van de loonarbeid, hij betekent wel degelijk - ofschoon in het geheel niet als zodanig *bedoeld* - een feitelijke inbreuk op de gegeven maatschappelijke verhoudingen. In de kapitalistische samenleving immers is de vaststelling van lonen en arbeidsvoorwaarden geïnstitutioneerd, anders gezegd: aan daartoe bestemde *instituten* - vakverenigingen en patroonsorganisaties - voorbehouden. Die situatie komt er op neer, dat de arbeiders niet zélf beslissen en dientengevolge slechts *schijnbaar* wat in de melk te brokkelen hebben. De bestaande situatie - c.a.o.-onderhandelingen door vakbondsdelegaties - sluit machteloosheid van de arbeiders in zich. Indien arbeiders daarentegen zélf beslissen, dan wil dat zeggen dat zij - of zij zich daar nu rekenschap van geven of niet, of zij zich daarvan nu al dan niet bewust zijn - een stukje macht uitoefenen.

Laat men vooral niet denken, dat wij hier een filosofie ten beste geven waarmee een dergelijk gebeuren wordt geïdealiseerd. Het "stukje macht" waarvan wij spreken is bepaald geen droombeeld of hersenschim, maar iets dat in de werkelijkheid kan worden waargenomen en dat voor alle betrokkenen tastbaar is. Toen in januari '72 Joe Gormley en Lawrence Daly als leiders van de Britse mijnwerkersvakbond een staking uitriepen, deden zij dat om daarmee druk uit te oefenen op de officiële onderhandelingen volgens de (kapitalistische) regels van het spel. Bij die officiële onderhandelingen werd er bemiddeld door een commissie onder voorzitterschap van een zekere Lord Wilberforce en die bemiddeling resulteerde in een loonsverhoging die de National Coal Board aanvankelijk niet had willen geven. Voor Gormley en Daly was dát het succes dat de staking hun had opgeleverd. Achter de rug van de arbeiders om verklaarden zij zich akkoord met de voorstellen van de commissie-Wilberforce; zonder de arbeiders te raadplegen kondigden zij het einde van de staking aan. Van een werkhervatting was echter geen sprake. De mijnwerkers hadden al terstond na het begin van de aktie naast de bestaande en officiële vakbondsorganen van onder op eigen stakingskomitees gevormd, die onmiddellijk begonnen waren de staking op hún manier te organiseren en die zich, toen het zover was, aan de besluiten van Gormley en Daly niets gelegen lieten liggen. Inderdaad, deze mijnwerkers wilden zélf beslissen over de voorwaarden waarop zij weer aan het werk zouden gaan. Ze dachten er niet aan het door Wilberforce uitgedokterde kompromis te aanvaarden. Toen ze hun strijd voortzetten dwongen ze de regering-Heath om af te wijken van het normale patroon. In de ambtswoning van de eerste minister kwam het tot onderhandelingen, *niet* met een door de vakbond aangewezen delegatie de beroepsonderhandelaars, maar met een van onder op door de mijnwerkers zélf gevormde afvaardiging. Daarbij zag de premier, die een paar maal verkondigd had nooit voor de eisen van de mijnwerkers te zullen zwichten, zich genoodzaakt deze volledig in te willigen. Doordat de arbeiders buiten de vakbond om zelfstandig waren opgetreden en zélf macht hadden ontwikkeld, bleef het kabinet geen keus meer over.

De macht die de Britse mijnwerkers in de loop van deze strijd ontwikkelden was nog veel groter dan men uitsluitend afgaande op het bovenstaande zou kunnen menen. Zij wisten de vrijlating van gearresteerde kameraden te verkrijgen, dwongen de terugtrekking van tegen hen ingezette militaire eenheden af en veroorzaakten tenslotte zelfs de val van de conservatieve

regering, ofschoon zij, naar zichzelf nadrukkelijk verklaarden, daarop niet waren uitgeweest.

Nu is vanzelfsprekend de val van een regering niet hetzelfde als de omverwerping van het kapitalistische stelsel. Maar wij hebben hierboven dan ook niet meer betoogd dan dit, dat arbeiders die ertoe overgaan om hun zaken zélf te regelen een "stukje macht" uitoefenen. Maar als er iets naar meer smaakt, dan is het macht. Toen andere groepen arbeiders in de loop van hetzelfde jaar 1972 op soortgelijke wijze als de mijnwerkers optraden, toen werd de regering niet slechts wederom tot kapitulatie gedwongen, maar werd een punt bereikt, waarop - naar de premier erkende - de burgerlijke gezagsverhoudingen aan het wankelen raakten 2). Niet voor niets werd toen, zowel door de regeringsleider als door de Britse pers, de vraag gesteld, wie er nu eigenlijk de macht uitoefende: de regering of de werkende klasse. Het enig mogelijke antwoord luidde: de regering niet méér en de arbeidersklasse nog niet.

De betekenis van dit alles is vanzelfsprekend niet, dat Engeland in 1972 - ofschoon men de situatie revolutionair zou kunnen noemen - aan de vooravond van een sociale revolutie stond. De betekenis ervan is veeleer deze, dat bij hun zelfstandig optreden de arbeiders een kracht ontwikkelden waarvan zij zelf nimmer hadden gedroomd en die hun zelf verbaasde; dat als gevolg daarvan zich plotseling mogelijkheden openden die zij zelf niet hadden voorzien; dat zij die mogelijkheden benutten omdat de actie zélf hun dat met dwingende logika gebiedend voorschreef; dat als gevolg daarvan wederom hun optreden voortdurend driester werd; dat zij tegelijk mét en door hun optreden een mentaliteits- en bewustzijnsverandering ondergingen.

Wat de werkelijkheid laat zien - en bepaald niet de Britse werkelijkheid alleen - is dit, dat arbeiders niet in strijd gaan omdat zij bepaalde anti-kapitalistische opvattingen hebben, maar omdat zij voor een bepaalde noodzaak staan. Voor zover zij de burgerlijke orde in gevaar brengen komt dat niet uit hun ideeën maar uit de noodzakelijkheden van hun strijd voort. Voor zover zij het kapitalisme aantasten doen zij dat niet omdat zij revolutionairen willen wezen, maar omdat zij *arbeider* zijn. Niet omdat zij bepaalde denkbeelden hebben passen zij bepaalde strijdmethoden toe maar door de toepassing van bepaalde strijdmethoden ontstaan er bij hen bepaalde denkbeelden. Niet doordat zij de loonarbeid willen afschaffen ontstaan er arbeidersraden, maar hun zelfstandig optreden vereist een organisatievorm die men met de arbeidersraden - de hoogste vorm van de zelfstandige strijdorganisatie - zou kunnen vergelijken. Of dergelijke organisatievormen zich tot échte arbeidersraden ontwikkelen en of zij permanent worden, dat hangt wederom niet af van ideeën, maar van machtsverhoudingen.

Strijdende arbeiders hebben de meest uiteenlopende ideeën en voorstellingen in hun hoofd omtrent de betekenis van hun eigen optreden en hun eigen strijd. De betekenis van de strijd moet niet in deze ideeën en voorstellingen worden gezocht, maar in de mate waarin de arbeiders macht uitoefenen. Aangezien arbeiders méér macht uitoefenen naarmate ze zelfstandiger en onafhankelijker optreden, is de mate van hun zelfstandigheid bepalend voor de betekenis van hun strijd. Arbeiders die zelf hun boontjes dop-

2) Zoals ze ook aan het wankelen raakten in Frankrijk in 1968, niet door de strijd van de Parijse studenten, maar door het feit dat 9 miljoen stakers de bedrijven bezet hielden.

pen, die zélf beslissen hoe ze hun aktie zullen voeren, wat zij zullen aksepteren en wat niet, doorbreken daarmee de burgerlijke gezagsverhoudingen die daardoor worden gekenmerkt dat ánderen uitmaken wat of de arbeiders moeten doen. In dat licht gezien is het onbelangrijk wat voor eisen zij stellen en is het al even onbelangrijk om zich af te vragen of de inwilliging van bepaalde eisen nu een overwinning moet worden geneemd of niet.

Was de Rotterdamse havenstaking een zelfstandige strijd?

In haar pamflet over de Rotterdamse havenstaking citeert de groep "Subversief" met onvoorwaardelijke instemming de volgende woorden uit het eerstverschenen "Stakingsnieuws" 3):

"Via een democratisch gekozen aktieleiding beslissen en bepalen "de stakers zelf op het Afrikaanderplein wat er moet gebeuren."

Uit wat "Subversief" daaraan toevoegt blijkt dat deze groep de arbeidersautonomie gelijk stelt met direkte democratie, waarbij beslissingen enkel kunnen worden genomen door de algemene stakersvergadering en waarbij de leden van het uitvoerend aktiekomitee ieder ogenblik onmiddellijk afzetbaar zijn. Op grond daarvan verklaart "Subversief" het "absoluut met de stakers eens te zijn".

Eens waarmee? Met datgene wat in "Stakingsnieuws" als "wenselijkheid" verkondigd werd of met datgene wat er werkelijk aan de hand was? Het onderscheid dat wij hier - niet zonder reden - maken, wordt niet gemaakt door "Subversief". In haar geschrift spreekt de groep van "de wijze waarop de staking zichzelf organiseerde", over "het experiment met de direkte democratie" en over de "rijkgeschakeerde discussie die dat heeft opgeleverd". Dat neemt niet weg, dat "Subversief" niettemin de kritische vraag stelt, "waarom het stakingskomitee geen exakt verslag doet van de binnen dat komitee gevoerde discussies". Het antwoord op die vraag - dat niet door "Subversief" gegeven wordt - is simpel: omdat er in werkelijkheid van een experiment met de direkte democratie geen sprake was; omdat niet de stakers op het Afrikaanderplein in feite beslisten wat er gedaan moest worden, maar het komitee; omdat de "rijkgeschakeerde discussie" waarvan "Subversief" spreekt niet meer betekende dan dat er tussen de op het Afrikaanderplein aanwezige arbeiders druk over de staking werd gepraat. Het verkeer tussen stakers en 't aktiekomitee was een éénrichtingsverkeer. Van een echte discussie tussen stakers en stakingskomitee kon niet worden gesproken. Wat er door het komitee werd verricht werd niet uit een overleg met de arbeiders geboren maar ontsproot aan het initiatief van de komiteeleden en niet eens van alle komiteeleden. Op het Afrikaanderplein werden aan de arbeiders direktieven verstrekt. Op z'n hoogst werd hun gevraagd aan de initiatieven van het komitee hun goedkeuring te hechten. En zelfs toen er in het Feijenoordstadion de belangrijke vraag aan de orde kwam of de strijd nog moest worden voortgezet, toen was er géén diskussiemikrofoon, konden alléén de leiders zich goed verstaanbaar maken en hadden de arbeiders niet méér te doen dan stemmen.

Eén van de leden van het stakingskomitee heeft ons verteld, dat ook hij volstrekt onkundig bleef van wat er achter de schermen door een kern van het komitee nu eigenlijk bedisseld werd. Welnu, indien het al zo was

3) "Stakingsnieuws" werd uitgegeven door het aktiekomitee.-

gesteld met iemand die *in* het komitee zat, dan behoeft men zich nauwelijks nog af te vragen hoe of het gesteld was met de kommunikatie tussen het komitee en de stakende arbeiders. De Rotterdamse havenstaking was wel een "wilde" staking, maar zij kan niet worden gekarakteriseerd als een zelfstandige strijd.

Handelen de arbeiders omdat zij een taak hebben?

In onze eerste beschouwing over de groep "Subversief" hebben we opgemerkt dat zij de bekende uitspraak, dat "de bevrijding van de arbeidersklasse slechts het werk van de arbeiders zélf kan zijn" op dusdanige wijze weergeeft, dat er een verschil ontstaat, een verschil namelijk met de feitelijke strekking. "Subversief" zegt: "De bevrijding van de arbeidersklasse is de *taak* van de arbeiders zelf" (kursivering van ons - D & G). Van een dergelijke "taak" die de arbeiders zouden hebben wordt ook elders in haar pamflet over de havenstakingen gerept. "Subversief" is niet de enige groep waarbij een dergelijk spraakgebruik wordt aangetroffen en altijd is het een spraakgebruik dat hieruit voortvloeit dat men de klassenstrijd beziet vanuit het gezichtspunt hoe hij wel *zou moeten zijn*. De arbeiders doen dit of doen dat, maar zij zouden eigenlijk zus of zo moeten doen als zij hun taak - de bevrijding van de arbeidersklasse - goed vervullen willen. Bij dat alles is het ons nimmer duidelijk geworden, *wie* de bewuste "taak" dan wel aan de arbeiders heeft opgedragen. Wat ons wél duidelijk is: de arbeiders zélf zijn er zich in de verste verte niet van bewust dat er een dergelijke "taak" op hun schouders rust en ze doen dan ook niet de geringste moeite die zogenaamde taak tot een goed einde te brengen.

Arbeiders strijden niet om de bevrijding van de arbeidersklasse tot stand te brengen. Ze strijden - en dat ligt in het *wezen* van de arbeidersklasse opgesloten - voor materiële lotsverbetering. Als arbeiders optreden, dan is het niet om *revolutie* te maken maar om betere lonen en arbeidsvoorwaarden te verkrijgen. Wie de proletarische revolutie, de vernietiging van het kapitalisme en de opheffing van de loonarbeid als de "taak" van de arbeidersklasse beschouwt, is slachtoffer van het misverstand waarop wij hierboven reeds hebben gewezen toen wij de verwisseling ter sprake brachten van *doel* en *resultaat* van de arbeidersstrijd. De bevrijding van de arbeidersklasse is niet de "taak" van de arbeiders, niet het doel waarop zij zich zouden moeten richten, het is hun *werk*, dat wil zeggen: iets dat door hun praktisch handelen tot stand komt, ook al is hun praktisch handelen van dat soort bedoelingen gespeend.

De uitvinding van het buskruit is, als men de historie geloven mag, het *werk* van de Duitse monnik Barthold Schwarz. Maar, zo vermeldt de geschiedenis uitdrukkelijk, Schwarz was er niet op uit om buskruit te maken. Hij was op zoek naar wat men "de steen der wijzen" noemde, waarmee bedoeld wordt dat hij goud wilde maken. Wat hij werkelijk *deed* was allesbehalve wat hij *wilde* doen. In het werkelijke leven komt zoiets vaker voor en zeker voor het optreden van de arbeiders geldt precies hetzelfde.

Uit de tekst die de groep "Subversief" over de Rotterdamse havenstaking heeft geschreven komt met zoveel woorden naar voren, dat de arbeiders de enige klasse vormen die het kapitalisme omver kan werpen. Dat dit zo is, is een gevolg van de positie die de arbeiders in de burgerlijke samenleving innemen. Anders dan politieke idealisten, die de burgerlijke maatschappij omver willen werpen zonder haar werkelijk aan te tasten, tasten de arbeiders haar aan zonder het te willen.